Kova su korupcija

Teminis reikalavimas

Topical Requirement

The Institute of Internal Auditors

Išvertė:

Institute of Internal Auditors Lithuania

Kovos su korupcija teminis reikalavimas

VAI tarptautinę profesinės praktikos sistemą (*International Professional Practices Framework®*) sudaro Pasauliniai vidaus audito standartai (*Global Internal Audit Standards™*), teminiai reikalavimai ir Visuotinės gairės. Teminiai reikalavimai yra privalomi ir turi būti naudojami kartu su Pasauliniais vidaus audito standartais, kurie yra autoritetingas privalomos praktikos pagrindas.

Teminiai reikalavimai nustato aiškius lūkesčius vidaus auditoriams, apibrėždami minimalius reikalavimus konkrečioms rizikos sritims audituoti. Organizacijos rizikos pobūdis gali reikalauti, kad vidaus auditoriai atsižvelgtų į papildomus temos aspektus, įskaitant vietinius teisės aktus.

Atitiktis teminiams reikalavimams padidins vidaus audito paslaugų teikimo nuoseklumą ir pagerins vidaus audito paslaugų ir rezultatų kokybę bei patikimumą. Galiausiai teminiai reikalavimai prisideda prie vidaus audito profesijos stiprinimo.

Vidaus auditoriai privalo taikyti teminius reikalavimus pagal Pasaulinius vidaus audito standartus. Atitiktis teminiams reikalavimams yra privaloma teikiant užtikrinimo paslaugas ir rekomenduojama teikiant patariamąsias paslaugas.

Teminis reikalavimas taikomas, kai audito tema yra viena iš šių:

- Į vidaus audito planą įtrauktos užduoties objektas.
- Nustatyta atliekant užduotį.
- Prašomos atlikti užduoties, kuri nebuvo įtraukta į pradinį vidaus audito planą, objektas.

Ne visi atskiri reikalavimai gali būti taikomi kiekvienai užduočiai, taip pat kai kuriuos jų galima įgyvendinti taikant kitokius metodus. Jei reikalavimas yra netaikomas arba pakeičiamas kitais teisės aktų ar sutartiniais reikalavimais arba įgyvendinamas taikant procedūras, atitinkančias Pasaulinius vidaus audito standartus, toks sprendimo pagrindimas turi būti dokumentuotas ir saugomas. Atitiktis bus vertinama kokybės vertinimo metu.

Daugiau informacijos rasite Kovos su korupcija teminio reikalavimo naudotojo vadove.

©2026 The Institute of Internal Auditors.. Visos teisės saugomos. Tik individualiam naudojimui.

Kova su korupcija

Korupcija plačiąja prasme suprantama kaip piktnaudžiavimas suteiktais įgaliojimais siekiant asmeninės ar organizacijos naudos. Ji pasireiškia tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuose. Korupcinis elgesys pažeidžia sąžiningumo, skaidrumo ir teisingumo principus priimant sprendimus. Kovos su korupcija veikla skirta užkirsti kelią korupciniams ar sukčiavimo veiksmams, juos nustatyti arba sušvelninti jų mastą.

Korupcija yra specifinė sukčiavimo rūšis, o Kovos su korupcija teminis reikalavimas apima būtent šiuos neetiškus ir neteisėtus veiksmus, o ne platesnę sukčiavimo temą. Vertinama, kad vien korupcijos sukeliama finansinė žala daro didelį poveikį pasaulio ekonomikai. Tai išryškina kovos su korupcija programų ir patikimų kontrolės priemonių būtinybę. Korupcija ne tik silpnina pasitikėjimą organizacijomis, įmonėmis, vyriausybe ir išrinktais pareigūnais, bet ir gali nepataisomai pakenkti bendruomenėms, kuriose ji pasireiškia.

Kiekviena organizacija susiduria su korupcijos rizika, nepriklausomai nuo jos dydžio, veiklos srities ar jurisdikcijos. Galutinį korupcijos poveikį daugiausia lemia išorinė aplinka, kurioje veikia organizacija, tai, kaip organizacija kuria savo vidaus procesus ir kontrolės priemones, kad veiktų toje aplinkoje, ir etikos kultūra organizacijoje.

Korupcijos riziką didina šie išoriniai organizacijos veiklos aplinkos veiksniai:

- Silpni reguliavimo ar veiklos apribojimai finansines paslaugas teikiančiose organizacijose ir tam tikrose profesinėse srityse (pavyzdžiui, teisinių paslaugų, apskaitos, statybos ir nekilnojamojo turto).
- Suirutė valdžios institucijose arba nepakankamas įstatymų ir (arba) teisės aktų vykdymo užtikrinimas.
- Nuolatinė ir sisteminė korupcija, laikoma įprastu reiškiniu valdysenos praktikoje.
- Geopolitinis nestabilumas.
- Rinkos svyravimai.
- Keleto subjektų kontroliuojami pagrindiniai ištekliai.
- Aštri konkurencija dėl besivystančių rinkų.
- Reikšminga viešojo ir privataus sektorių sąveika, pavyzdžiui, gamtinių išteklių naudojimo srityje.
- Ribotas skaidrumas.
- Didelę riziką keliantys santykiai su trečiosiomis šalimis.

Išorės aplinkoje kylančią korupcijos riziką galima valdyti diegiant tinkamas ir pakankamas valdysenos, rizikos valdymo ir kontrolės priemones. Būtent šioje srityje vidaus audito funkcijos tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuose atlieka lemiamą vaidmenį, padėdamos organizacijoms užkirsti kelią korupcijai, ją nustatyti ir sušvelninti jos mastą.

Nors vidaus audito funkcijų vaidmuo kovojant su korupcija daugelyje regionų yra plačiai aptariamas ir skatinamas, jis ne visada yra privalomas. Vidaus auditas turi išskirtinę galimybę

©2026 The Institute of Internal Auditors.. Visos teisės saugomos. Tik individualiam naudojimui.

įvertinti organizacijos vadovybės formuojamą požiūrį į etiką ir jos rodomą pavyzdį („toną iš viršaus“), įvertinti su trečiosiomis šalimis susijusių ir kitų korupcijos rizikai jautrių verslo procesų kontrolės priemones; nustatyti korupcijos požymius ir nukrypimus bei teikti užtikrinimą dėl to, kad kontrolės priemonės yra tinkamai parengtos ir įgyvendinamos siekiant organizacijos tikslų.

Svarbu, kad vidaus audito funkcija turėtų reikiamus įgaliojimus teikti užtikrinimo ir patariamąsias paslaugas kovos su korupcija klausimais, laikydamasi atitinkamoje jurisdikcijoje taikomų teisės aktų, savo įgaliojimų ir nuostatų. Taip pat svarbu suprasti, kad korupcija yra specialiųjų žinių reikalaujanti sritis; todėl vidaus audito funkcija privalo užtikrinti, kad ją vykdantys asmenys bendrai turėtų šioje srityje reikalingų kompetencijų arba jas įgytų. Jeigu vidaus audito funkcija arba atskiri vidaus auditoriai atlieka pareigas, susijusias su kovos su korupcija programa ar atskirais elementais, pavyzdžiui, pranešimų apie pažeidimus protokolais, atitinkami auditoriai privalo įvertinti savo objektyvumą ir, jei būtina, atskleisti atitinkamoms šalims savo vaidmenis bei bet kokius objektyvumo pažeidimus, siekdami užtikrinti, kad tai neturėtų įtakos bet kurios užtikrinimo užduoties apimčiai.

Didžiausios korupcijos rizikos

Nors korupcijos schemų skaičius ir rūšys skiriasi, tarptautiniai standartai, veiklos sektorių gairės ir reguliavimo institucijos paprastai daugiausia dėmesio skiria korupcijos rizikai šiose srityse:

- **Kyšininkavimas ir neteisėtas atlygis už suteiktą naudą (angl. kickbacks),** pavyzdžiui, neteisėtos naudos siūlymas valstybės pareigūnui ar kitai šaliai siekiant paveikti jų veiksmus arba vertingos naudos gavimas pasinaudojus tarnybinėmis pareigomis vienos ar kelių trečiųjų šalių naudai.
- **Parama,** pavyzdžiui, mokėjimai, užmaskuoti kaip politinė parama konkrečiam kandidatui, arba turto dovanojimas ar paramos natūra teikimas labdaros organizacijai, naudojami kaip korupcijos priemonė, pavyzdžiui, kyšiams nuslėpti.
- **Interesų konfliktai,** pavyzdžiui, aplinkybės, dėl kurių kyla rizika, kad asmeniniai interesai gali daryti įtaką profesiniam sprendimui ar veiksmams.
- **Mokėjimai už procedūrų paspartinimą,** pavyzdžiui, kai valstybės pareigūnai prašo arba reikalauja sumokėti nedidelius neoficialius kyšius, kad būtų paspartinti įprasti ar administraciniai veiksmai.
- **Apskaitos trūkumai,** pavyzdžiui, nepakankama finansinė kontrolė, dėl kurios lieka nepastebėti korupciniai sandoriai, įskaitant finansinių duomenų klastojimą siekiant nuslėpti korupcinius veiksmus.
- **Dovanos ir pramogos,** pavyzdžiui, dovanų teikimas ir priėmimas arba pramogų siūlymas ir naudojimasis jomis, kai viršijamos organizacijos nustatytos leistinos ribos, siekiant paskatinti netinkamus veiksmus arba už juos atlyginti.
- **Susijusių šalių įdarbinimas,** pavyzdžiui, kai asmuo įdarbinamas siekiant padaryti paslaugą trečiajai šaliai mainais už nederamą naudą.
- **Remiamos kelionės,** pavyzdžiui, valstybės pareigūnų kelionės ir papildomų paslaugų išlaidų apmokėjimas jiems vykdant tarnybines pareigas.

©2026 The Institute of Internal Auditors.. Visos teisės saugomos. Tik individualiam naudojimui.

- **Rėmimas,** pavyzdžiui, kai slepiami tikrieji pažadėtų skirti lėšų ar turto gavėjai, siekiant nuslėpti neteisėtos naudos suteikimą organizacijai.

Nors tai yra dažniausios korupcijos rizikos sritys, auditoriai taip pat turėtų žinoti apie besikeičiančius korupcijos metodus. Pavyzdžiui, dirbtinis intelektas vis dažniau naudojamas tikroviškiems pranešimams kurti ir apsimesti kitais asmenimis, taip sukuriant klaidingą įspūdį, kad būtina veikti skubiai, o tai gali paskatinti priimti skubotus sprendimus ir atskleisti konfidencialią informaciją.

Atitiktis

Šiame Teminiame reikalavime aptariamas vidaus auditoriaus vaidmuo teikiant užtikrinimo paslaugas, susijusias su organizacijos kovos su korupcija programa ir veikla, įskaitant jos valdysenos, rizikos valdymo ir kontrolės procesus. Šis teminis reikalavimas neapima tyrimų dėl korupcinių veikų vykdymo.

Siekdami tinkamai įvertinti vadovybės pastangas kovoti su korupcija organizacijoje, vidaus auditoriai turi suprasti galimą šios rizikos poveikį organizacijai ir atpažinti korupcijos požymius, dėl kurių gali prireikti atlikti išsamesnį tyrimą. Šio Teminio reikalavimo laikymasis nesuteikia absoliutaus užtikrinimo, kad vidaus audito funkcija nustatys visus korupcijos atvejus organizacijoje.

Pripažįstama, kad viešojo sektoriaus vidaus audito užduočių apribojimai dėl teisės aktų, vyriausybės struktūros ar politinės aplinkos yra potencialios kliūtys, trukdančios spręsti tam tikrus šio darbo aspektus. Viešojo sektoriaus vidaus auditoriai, atlikdami rizikos vertinimą, privalo dokumentuoti tokius apimties apribojimus ir, remdamiesi profesiniu vertinimu, aiškiai apibrėžti bei pranešti apie savo patikrinimo apimtį, pritaikytą konkrečioms aplinkybėms.

Vidaus auditoriai, pavyzdžiui, kai kurie viešojo sektoriaus auditoriai, gali turėti įgaliojimus atlikti tyrimus ir (arba) pagal įstatymą būti įpareigoti pranešti apie įtariamus korupcijos atvejus prokurorams, generaliniam inspektoriui ar kitai audito institucijai. Jei atliekant užtikrinimo ar patariamąją užduotį nustatomi korupcijos požymiai, ši pareiga galioja, nors pati užduotis nėra oficialus tyrimas.

©2026 The Institute of Internal Auditors.. Visos teisės saugomos. Tik individualiam naudojimui.

Kovos su korupcija valdysenos, rizikos valdymo ir kontrolės procesų vertinimas

Šis Teminis reikalavimas nustato nuoseklų ir visapusišką požiūrį į kovos su korupcija valdysenos, rizikos valdymo ir kontrolės procesų struktūros bei įgyvendinimo vertinimą. Šie reikalavimai yra minimalūs vertinimo kriterijai.

Valdysena

Reikalavimai

Vidaus auditoriai privalo įvertinti šiuos organizacijos apsaugos nuo korupcijos valdysenos aspektus:

A. Valdyba ir vyresnioji vadovybė yra įsipareigojusios kovoti su korupcija organizacijoje, įgyvendindamos vyresniosios vadovybės parengtą, valdybos pripažintą ir prižiūrimą kovos su korupcija programą, apimančią iniciatyvas ir prie kintančių aplinkybių pritaikomas priemones. Šios priemonės skirtos kintančioms rizikoms valdyti, atsižvelgiant į atitinkamus teisės aktus, organizacijos vertybes ir rizikos valdymo strategijas. Vyresnioji vadovybė skatina sąžiningumą aiškiu savo pavyzdžiu, atlygindama už etišką elgesį ir užtikrindama, kad būtų laikomasi tarptautinių bei nacionalinių įstatymų, taip pat vyriausybės ar organizacijos politikos nuostatų, skirtų kovai su korupcija. Jei nėra oficialios kovos su korupcija programos, taikomi pagrindiniai atitikties reikalavimams užtikrinimo elementai, tokie kaip mokymai, ataskaitų teikimas, drausminės priemonės ir stebėsena, siekiant skaidriai valdyti su korupciniais santykiais susijusią riziką.

B. Politikos yra dokumentuotos ir patvirtintos siekiant apibrėžti bei įvertinti kovos su korupcija veiklą. Jos apima etikos, pranešimų apie pažeidimus ir kitas programas, skirtas netinkamai veiklai nustatyti, reaguoti į ją, pranešimams teikti bei drausminėms priemonėms taikyti. Politikose apibrėžiamas draudžiamas elgesys, pavyzdžiui, interesų konfliktas, kylantis dėl netinkamų dovanų, svetingumo ar darbo santykių, taip pat nustatomos darbo su trečiosiomis šalimis procedūros. Politikos atitinka galiojančius reguliavimo ir teisės aktų reikalavimus, yra periodiškai peržiūrimos ir prireikus atnaujinamos.

C. Apibrėžtos organizacijos kovos su korupcija valdymo funkcijos ir atsakomybė. Jose išsamiai aprašomos vadovavimo programai, atsakomybės už ją ir jos priežiūros pareigos, įskaitant tai, kaip ir kada pranešti apie susirūpinimą keliančius atvejus, atlikti tyrimą ir patraukti darbuotojus atsakomybėn už netinkamus veiksmus. Politikose ir procedūrose reglamentuojama, kaip pranešama apie susirūpinimą keliančius atvejus ir kaip jie tiriami, nurodoma, kas turi būti informuojamas, bei apibrėžiami konfidencialaus bendravimo būdai, kai to reikia. Už kovos su korupcija priemonių veiksmingumą atsakingi asmenys turi pakankamai specializuotų įgūdžių ir yra tinkamai parengti kovos su korupcija srityje, užima pakankamai aukštas pareigas organizacijoje, turi reikiamus įgaliojimus, paramą, išteklius, savarankiškumą ir galimybę tiesiogiai kreiptis į valdybą, vyresniąją vadovybę bei teisės patarėjus.

©2026 The Institute of Internal Auditors.. Visos teisės saugomos. Tik individualiam naudojimui.

D. Bendravimo su atitinkamomis suinteresuotosiomis šalimis ir sprendimų priėmimo procedūros yra aiškiai apibrėžtos, skaidrios ir atitinka tarptautinius bei atitinkamos jurisdikcijos teisės aktus. Procedūros apima periodinį informacijos teikimą apie veiklos rezultatus, riziką, atitiktį reikalavimams ir įtarimus dėl pažeidimų (konkrečiai dėl įstatymų ir (arba) teisės aktų pažeidimų). Be valdybos ir vyresniosios vadovybės, atitinkamos suinteresuotosios šalys gali būti už veiklą, rizikos valdymą, atitiktį, teisinius klausimus ir žmogiškuosius išteklius atsakingi asmenys, išorės tyrėjai ir užtikrinimo paslaugų teikėjai, teisėsaugos institucijos, už informacijos saugumą ir pirkimus atsakingi asmenys, visuomenė, renkami pareigūnai ir kiti.

Rizikos valdymas

Reikalavimai

Vidaus auditoriai privalo įvertinti šiuos organizacijos korupcijos rizikos valdymo aspektus:

A. Pagrindinių korupcijos rizikų nuolatinio nustatymo, vertinimo, peržiūros ir valdymo procesai yra standartizuoti ir išsamūs. Procedūrose apibrėžtos funkcijos ir atsakomybė bei numatytos pakankamos priemonės pagrindinėms organizacijai aktualioms korupcijos rizikoms valdyti. Vertinant riziką atsižvelgiama į jurisdikciją ir reguliavimo pokyčius, trečiųjų šalių pasitelkimą, organizacijos gaminamų prekių, teikiamų paslaugų bei jų mainų pobūdį, taip pat sąveiką su visuomene.

B. Reagavimo į riziką priemonės yra tinkamos ir tiksliai parinktos pagal rizikų reikšmingumą ir nustatytus prioritetus. Reagavimo į riziką priemonės yra tvirtinamos, įgyvendinamos, peržiūrimos, stebimos, vertinamos ir, prireikus, koreguojamos.

C. Įdiegti procesai, skirti kylantiems su korupcija susijusiems klausimams spręsti ir prireikus perduoti juos aukštesniam valdymo lygmeniui, užtikrinant atskaitingumą.

Kontrolės procesai

Reikalavimai

Vidaus auditoriai privalo įvertinti šiuos su organizacijos kovos su korupcija veikla susijusių kontrolės procesų aspektus:

A. Organizacijos kovos su korupcija programai ir (arba) atitikties užtikrinimo elementams skiriama pakankamai išteklių, užtikrinamas tinkamas jų veikimas, o juos taikant kartu užkertamas kelias veiksmams, galintiems lemti korupciją, tokie veiksmai nustatomi ir imamasi taisomųjų priemonių.

B. Kovos su korupcija politikos ir procedūros yra išsamios, tinkamai pritaikytos organizacijos rizikoms ir atnaujinamos atsižvelgiant į naujausią rizikos vertinimą. Šios politikos ir procedūros yra aiškios, iškomunikuotos ir prieinamos visiems darbuotojams bei susijusioms šalims, o kartu su etikos standartais ir organizacijos vertybėmis jos yra integruotos į organizacijos kasdienę veiklą. Reikšmingoms rizikoms valdyti nustatytos konkrečios politikos nuostatos ir procedūros (žr. „Didžiausios korupcijos rizikos“, 3 puslapį).

©2026 The Institute of Internal Auditors.. Visos teisės saugomos. Tik individualiam naudojimui.

C. Visiems darbuotojams privalomos mokymo bei informavimo programos yra įgyvendinamos ir vykdomos, siekiant gerinti darbuotojų supratimą apie kovos su korupcija politikas, procedūras ir procesus. Mokymų lygis ir konkretumas atitinka korupcijos rizikos, susijusios su einamomis pareigomis ir atliekamomis funkcijomis, lygį.

D. Siekiant užkirsti kelią korupcinių veiksmų bandymams ir juos nustatyti, yra įdiegtos pranešėjų programos ar kiti papildomi pranešimų teikimo mechanizmai. Pranešimų kanalai yra tinkamai įdiegti ir užtikrintas jų saugumas, taip pat nustatytos ir įgyvendintos pranešėjų apsaugos priemonės. Pranešimų apie pažeidimus procedūros atitinka tarptautinius ir atitinkamos jurisdikcijos įstatymus ir (arba) kitus teisės aktus.

E. Santykiams su trečiosiomis šalimis nustatytos deramo patikrinimo procedūros bei kontrolės priemonės, vykdoma jų taikymo stebėsena. Trečiosios šalys apima pardavėjus, tiekėjus, rangovus, subrangovus, išorės paslaugų teikėjus, kitas agentūras, konsultantus ir kitus organizacijos vardu veikiančius asmenis.

F. Organizacija yra įdiegusi pakankamas kontrolės priemones, padedančias lengviau nustatyti korupcijos atvejus ir užkirsti jiems kelią. Kontrolės priemonės apima pareigų atskyrimo užtikrinimą; tinkamų sandorių ar veiklos patvirtinimo lygių nustatymą; privalomų dokumentų peržiūrą ir saugojimą; bei atskirų didžiosios knygos sąskaitų skyrimą tam tikrų rūšių ūkinėms operacijoms (pavyzdžiui, dovanoms, aukoms ir rėmimui) registruoti. Finansiniuose procesuose įdiegtos vidaus kontrolės priemonės, padedančios užtikrinti, kad organizacijos finansinės apskaitos įrašuose ir juos pagrindžiančiuose dokumentuose informacija būtų pateikiama teisingai ir tiksliai, o ūkinės operacijos būtų tinkamai registruojamos apskaitoje.

G. Vykdoma nuolatinė korupcijai jautrių veiklos procesų ir kontrolės priemonių stebėsena bei reguliarus jų testavimas, taip pat užtikrinama, kad kovos su korupcija programos elementai veiktų kaip numatyta, įskaitant informacijos patikimumo patikrinimą.

H. Nustatytos reagavimo į incidentus, pranešimų apie juos ir trūkumų šalinimo procedūros, apimančios atsakomybės už pažeidimus taikymo taisykles, tyrimų atlikimo procedūras, klausimų perdavimo aukštesniam valdymo lygmeniui pagal incidentų rimtumą tvarką, peržiūras po incidentų ir pagrindinių priežasčių analizę. Organizacijos analizuoja taikant atsakomybės už pažeidimus priemones įgytą patirtį ir imasi drausminių bei taisomųjų veiksmų. Atsakomybės už pažeidimus priemonės taikomos nuosekliai, laikantis teisės aktų reikalavimų ir užtikrinant teisingą bei nešališką elgesį su visais organizacijos darbuotojais.

I. Taikoma praktika, padedanti užkirsti kelią panašiems atvejams ateityje ir skatinti nuolatinio tobulėjimo aplinką, pavyzdžiui, atsakomybės už pažeidimus priemonių taikymo analizė, siekiant pasimokyti iš įgytos patirties.

©2026 The Institute of Internal Auditors.. Visos teisės saugomos. Tik individualiam naudojimui.

Apie Vidaus auditorių institutą

Vidaus auditorių institutas (VAI) yra tarptautinė profesinė asociacija, vienijanti daugiau nei 265 000 narių visame pasaulyje ir suteikusi daugiau nei 220 000 sertifikuotų vidaus auditorių (CIA®) pažymėjimų visame pasaulyje. Įkurtas 1941 m., VAI visame pasaulyje pripažįstamas kaip vidaus audito profesijos lyderis standartų, sertifikavimo, švietimo, mokslinių tyrimų ir techninių rekomendacijų srityje. Daugiau informacijos rasite svetainėje theiia.org.

Autorinės teisės

© 2026 „The Institute of Internal Auditors, Inc.“ (Vidaus auditorių institutas). Visos teisės saugomos. Dėl leidimo dauginti kreipkitės į copyright@theiia.org.

2026 m. lapkritis

The Institute of Internal Auditors

Pasaulinė būstinė
1035 Greenwood Blvd., Suite 401
Lake Mary, FL 32746, JAV
Telefonas: +1-407-937-1111
Faksas: +1-407-937-1101

©2026 The Institute of Internal Auditors.. Visos teisės saugomos. Tik individualiam naudojimui.